

Donacija spolnih stanica i zametaka

Tvoj vodič za prve korake na putu
prema roditeljstvu



the
**Gamete
story**

European
fertility
week **2024**

 fertility
europe
MEMBER



| roditelji u akciji |

Prvi put u Hrvatskoj, predstavljamo **informativni vodič o donaciji spolnih stanica (jajnih stanica i spermija) i zametaka.**

Informiranjem o osnovama medicinskih, psiholoških i pravnih aspekata, želimo osigurati **podršku za sve vas koji razmišljate o ovoj opciji za proširenje svoje obitelji ili ste roditelji djece začete uz pomoć donacije spolnih stanica ili zametaka.**

Ovu priču dijeli velik broj djece, roditelja i onih koji su na putu prema roditeljstvu - tabu i stigma vezani za ovu temu su iza nas, **sad je vrijeme za TVOJU priču.**



**the
Gamete
story**

**European
fertility
week 2024**



| roditelji u akciji |

Što je donacija?

Donacija spolnih stanica ili zametaka jedan je od načina na koji osobe koje se suočavaju s neplodnošću mogu postati roditelji.

Spolne stanice – jajne stanice kod žena i spermiji kod muškaraca – nazivaju se i *gametama*. Donacija spolnih stanica ili gameta može uključivati darivanje jajnih stanica (koje daruje žena) ili darivanje spermija (koje daruje muškarac). Donacija zametaka je darivanje zametaka nastalih u postupcima medicinski potpomognute oplodnje drugih osoba, koje ih više ne planiraju koristiti. Osobe koje daruju vlastite spolne stanice i zametke nazivaju se *darivateljima*, a osobe kojima ih daruju nazivaju se *primateljima*. U ovim postupcima, darivatelji pomažu parovima ili ženama bez partnera da začnu i ostvare roditeljstvo sa svim roditeljskim pravima.

Znate li da se u Hrvatskoj svake godine rađa **mного djece začete uz pomoć donacije** spolnih stanica i zametaka, iako točan broj nije poznat?

Ako razmišljaš o donaciji gameta i imaš niz pitanja vezanih za proces donacije, javi nam se ili se pridruži našim grupama podrške i razgovaraj s osobama koje su prošle ili su trenutno na ovom putu prema roditeljstvu.

Što je donacija?

U Hrvatskoj je zakonom propisano da su sve donacije spolnih stanica i zametaka *neanonimne*. To znači da primateljima nije poznat identitet darivatelja, no djeca rođena ovim putem imaju pravo saznati određene podatke o svom biološkom porijeklu nakon doseganja punoljetnosti, ako to žele i zatraže. Važno je znati da darivatelji nemaju nikakva roditeljska prava prema ovom djetetu, niti dijete prema darivateljima. Majka djeteta je žena koja iznosi trudnoću i rađa dijete, primatelji su roditelji djeteta na jednak način kao i svi ostali roditelji.

U Hrvatskoj, prema važećem Zakonu o medicinski pomognutoj oplodnji, postupci s donacijom spolnih stanica ili zametaka pokriveni su obaveznim zdravstvenim osiguranjem (HZZO) za heteroseksualne parove s dijagnozom neplodnosti te žene bez partnera s dijagnozom neplodnosti. Nažalost, ovi postupci se do danas u Hrvatskoj ne provode u praksi te se **pacijenti upućuju na liječenje u inozemstvo**. Koliki je stvarni broj osoba koje odlaze u inozemstvo zbog donacije spolnih stanica ili zametaka - ne zna se, jer takva evidencija ne postoji. Pretpostavlja se da se radi o većem broju, jer se većina osoba odlučuje za ove postupke o vlastitom trošku, bez doticaja s HZZO.

“

U idealnom svijetu, mogli bismo odabrati lokalnu kliniku koja nudi dobru skrb za pacijente.

Citat pacijenta, iz istraživanja Fertility Europe provedenog u 30 zemalja, 2024.

”

Medicinski aspekti donacije

Donacija spolnih stanica ili zametaka preporučuje se u slučajevima kada postoje razlozi koji otežavaju ili onemogućuju spontano začeće.

Neki od tih razloga uključuju izrazito smanjenu rezervu jajnih stanica, ozbiljne abnormalnosti spermija ili visok rizik prijenosa genetskih bolesti na dijete. Donacija također omogućava zasnivanje obitelji ženama bez partnera i istospolnim parovima – ovaj vid neplodnosti ponekad se naziva *socijalna neplodnost**.

Prema novijim istraživanjima, u sve se većoj mjeri otkriva važnost **epigenetike** u ovakvim trudnoćama. I kada dijete nema isti genetski materijal kao majka, epigenetski čimbenici omogućuju da majka utječe na razvoj djeteta tijekom trudnoće, fiziološkim i kemijskim procesima koji mogu regulirati tzv. *ekspresiju gena*.

Pacijentima iz Hrvatske koji se odlučuju za liječenje uz pomoć donacije spolnih stanica ili zametaka, zakonom je osigurana sveobuhvatna stručna podrška: savjetovanje sa specijalicom/specijalistom humane reprodukcije te obavezno psihološko i pravno savjetovanje.

*Prema Zakonu o medicinski pomognutoj oplodnji, u Hrvatskoj trenutno nije omogućen pristup postupcima donacije spolnih stanica ili zametaka za žene bez partnera (bez dijagnoze neplodnosti) i istospolnim parovima.

Jeste li znali da majka utječe na razvoj djeteta tijekom trudnoće na razne načine, **čak i kad nije genetski povezana s njim?**

! Odgovore na slična pitanja vezana za medicinski aspekt donacije, potraži u našim grupama podrške u koje povremeno uključujemo goste-stručnjake koji nam mogu pružiti potrebne informacije.

Psihološki aspekti donacije

Donacija spolnih stanica ili zametaka može biti emocionalno izazovna, jer je primateljima često potreban određen put do prihvaćanja ideje o roditeljstvu bez genetske povezanosti s djetetom.

Ovaj put i prilagodba su kod svakoga od nas drugačiji; ponekad mogu trajati vrlo kratko, a ponekad su dugotrajan proces. Stručna psihološka podrška, kao i grupe podrške osoba sa sličnim iskustvom, mogu uvelike olakšati donošenje ove složene odluke.

Donijeti odluku o donaciji za većinu je prilično velik i zahtjevan korak, pogotovo za one koji su prolazili kroz niz neuspjelih postupaka medicinski potpomognute oplodnje s vlastitim stanicama. Ponekad je potrebno određeno vrijeme za žalovanje i za pomirenje s takvim ishodom. Ova prijelazna faza, ukoliko dođe do odluke o postupcima uz pomoć donacije, vrlo je individualna i ponekad su potrebne dodatne informacije od stručnjaka ili pauza od postupaka, što je potpuno razumljivo.



Psihološki aspekti donacije

U Hrvatskoj, prema zakonu, svi pacijenti koji kreću u postupak s donacijom spolnih stanica ili zametaka imaju pravo na psihološko savjetovanje, koje je obavezan dio procesa i trebalo bi uključivati sveobuhvatnu pripremu za moguće emocionalne izazove i roditeljstvo.

Dodatni koraci koji mogu olakšati emocionalnu prilagodbu su:

- Savjetovanje sa specijaliziranom psihologinjom/psihologom koja ima iskustva u radu s osobama u postupcima medicinski potpomognute oplodnje (MPO)
- Razgovor s drugim osobama koje prolaza sličan put u grupama podrške, što može pružiti osjećaj ohrabrenja, smirenosti i potvrde da niste sami
- Razmatranje prednosti i izazova donacije razgovorima sa stručnim timom u odabranoj klinici, kako bi se smanjili stres i nesigurnost

Razmišljate li kako biste se osjećali da **vaše dijete nije genetski povezano s vama?**




Ako imaš pitanja ili sumnje o emocionalnim izazovima na putu prema roditeljstvu uz pomoć donacije, u našim grupama podrške možeš potražiti razgovor i podršku osoba sa sličnim iskustvom.

Pravni aspekti donacije


Prema hrvatskom zakonu, sve donacije spolnih stanica i zametaka su neanonimne.

To znači da djeca rođena putem donacije imaju pravo na određene informacije o svom biološkom porijeklu kada dosegnu punoljetnost. Time se omogućuje djetetu da, ako to želi, sazna osnovne podatke o darivateljici ili darivatelju, odnosno da ima uvid u svoje biološko porijeklo – dio svog biološkog identiteta.

Darivatelji nemaju nikakva roditeljska prava prema djetetu začetom putem donacije, niti dijete ima pravne obveze prema darivateljici ili darivatelju. Prava i odgovornosti prema djetetu pripadaju isključivo primateljima, koji su roditelji djeteta od trenutka rođenja i to se ne može promijeniti. Tako zakon štiti pravo djeteta na vlastiti biološki identitet (ako dijete želi dobiti uvid u vlastito biološko porijeklo), a istovremeno osigurava jasnu pravnu sliku i odgovornosti prema darivateljima i primateljima.



Znate li koja su **vaša prava i prava vašeg djeteta** kad se odlučite za za primanje darovanih spolnih stanica ili zametaka?



Odgovore na slična pitanja vezana za pravni aspekt donacije, potraži u našim grupama podrške u koje povremeno uključujemo goste-stručnjake koji nam mogu pružiti potrebne informacije.

Prava djeteta začetog donacijom

Prema Konvenciji UN-a o pravima djeteta, pri donošenju svih odluka (koje donosi obitelj djeteta ili zakonodavna tijela), najvažnija mora biti dobrobit djeteta.

Kada govorimo o dobrobiti djeteta začetog uz pomoć donacije spolnih stanica ili zametaka, otvorenost roditelja prema djetetu i pravovremeno informiranje djeteta o začecu donacijom smatraju se najboljom odlukom koja doprinosi zdravom razvoju djeteta i povjerenju unutar obitelji.

"Hoću li reći mom djetetu?", "Hoću li reći obitelji?", "Trebamo li biti otvoreni?" su pitanja o donaciji koja si još uvijek ponekad postavljamo u Hrvatskoj, no države u kojima je donacija prisutna duži niz godina ovo su davno usvojile kao pravilo zbog dobrobiti djece (primjerice, Švedska je 1985. godine donijela zakonsku obvezu po kojoj djeca iz postupaka s doniranim gametama, kad dosegnu punoljetnost, imaju pravo saznati određene podatke o darivateljima). Zbog prava djece, u EU postoji sve jača tendencija prema neanonimnoj donaciji koja je u nizu zemalja, uključujući i Hrvatsku, već definirana zakonima.

“

Od prvog dana znala sam da ću biti otvorena prema mojoj djeći - pa to je njihova priča, to je naša priča!

Majka djece začete uz pomoć donacije jajnih stanica iz Hrvatske

”

Prava djeteta začetog donacijom

U Hrvatskoj, prema zakonu, roditelji su dužni razgovarati s djetetom o njegovom začeću uz pomoć donacije spolnih stanica ili zametaka najkasnije do djetetove 18. godine. Stručnjaci, kao i iskustva iz zemalja u kojima donacija postoji dugo, savjetuju da je za razvoj djeteta najbolje kada roditelji djetetu pričaju o donaciji od njegovog ranog djetinjstva, pri čemu razvijaju i odnos pun povjerenja.

Roditelji koji se pripremaju za otvoren odnos prema djetetu mogu razmotriti ove korake:

- Korištenje slikovnica i materijala prilagođenih djeci za razumijevanje koncepta donacije
- Postupno uvođenje priče o djetetovom začeću, počevši od rane dobi, kako bi dijete imalo vremena razumjeti i prihvatiti ovu činjenicu kao potpuno normalnu i kao dio vlastitog identiteta
- Konzultacije s dječjim psihologom kako bi dobili savjete o najboljem načinu približavanja bitnih informacija djetetu

Razmišljate li o načinima **kako razgovarati s djetetom** o njegovom začeću uz pomoć donacije spolnih stanica ili zametaka?

Ako se želiš pripremiti za ove razgovore, u našim grupama podrške dijelimo i razvijamo materijale i resurse koji ti mogu pomoći.


Razbijanje **stigme** i **tabua**

Donacija spolnih stanica i zametaka još uvijek je tabu tema u Hrvatskoj. Edukacijom i dijalogom, Roda želi potaknuti širu javnost da sagleda donaciju kao dobro i etično rješenje za ostvarenje roditeljstva.


Razgovarajući otvoreno o ovoj temi, želimo pomoći u razbijanju stigme i normalizaciji biranja donacije kao opcije puta prema roditeljstvu u našem društvu.

Donacije su, iako se u EU provode već više od 30 godina, u Hrvatskoj još uvijek stigmatizirane. Zbog toga se puno osoba kojima je donacija moguć ili nužan put, za ovu opciju ne odlučuju ili se odlučuju prekasno (kad su izgledi za rođenje živog djeteta smanjeni zbog viših godina)...a oni koji odaberu ovaj vid liječenja, često nikome, pa ni najužoj obitelji, ne povjere svoju odluku.

Ako tek razmišljate o donaciji ili ste uz njenu pomoć danas roditelji, znajte da niste sami. Roda je ovdje da vam pruži podršku i resurse koji vam mogu pomoći na vašem putu.



Kako doživljavate
donaciju spolnih stanica
ili zametaka u našoj
zajednici?



Ako želiš podijeliti svoja iskustva ili se povezati s drugima, naše grupe podrške i naše članice koje prolaze ili su prošle ovaj put, dostupne su ti za razgovor i ohrabrenje.

Kako ti **Roda** i naše grupe podrške mogu pomoći?

Roda pokreće grupe podrške za sve vas koji se pripremate za postupke s donacijom ili vas koji ste roditelji djece rodene uz pomoć donacije spolnih stanica i zametaka.

Naše grupe su siguran prostor za dijeljenje iskustava i dobivanje podrške, uz vodstvo Rodinih edukatorica s vlastitim iskustvom s donacijom te uz povremena gostovanja stručnjaka vezanih za ovo područje.

Od ove jeseni otvaramo dvije nove grupe podrške:

- Grupu za vas koji razmišljate o donaciji spolnih stanica i zametaka ili ste trenutno u ovim postupcima
- Grupu za roditelje djece začete uz pomoć donacije

U našim grupama podrške pronaći ćeš opušteno i sigurno okruženje za tvoj put prema roditeljstvu ili kroz roditeljstvo.

Želiš se pridružiti? Skeniraj QR kod i javi nam se!

Tu smo za tebe,
tvoja Roda



European
fertility
week 2024



roditelji u akciji